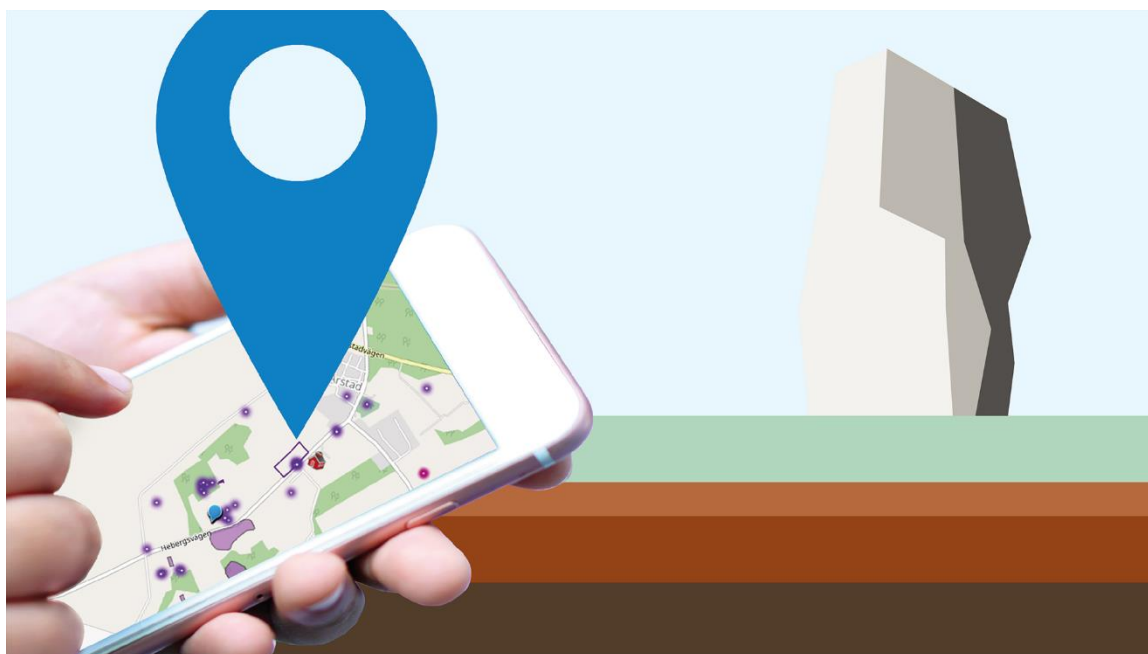

Övregårds gravfält

Lärmaterial till fornlämning L1996:2340 nära din skola

Innehållsförteckning

Övregårds Gravfält	1
Lärrarhandledning	3
Förberedelse	3
Besök på fornlämningsplats	3
Tipspromenad	4
Referenser	4
Bilaga 1	5
Bilaga 2	6
Vägbeskrivning till gravfältet	6
Bilaga 3	7
Tipspromenad	7
Facit Tipspromenad	15
Svarsblanketter	16

Övregårds Gravfält

Övregårds gravfält L1996:2340 är en välbevarad fornlämning som ligger vid vägen Torup - Mjälhult och är ett välvårdat järnåldersgravfält. Fornlämningar är spår från mänsklig verksamhet. Det kan exempelvis vara gamla boplatser, gravfält, gruvor, kvarnar eller kulturlager i medeltida städer. Kulturmiljölagen anger vad som räknas som en fornlämning och vad som omfattas av lagskyddet (Riksantikvarieämbetet, 2017). Det är förbjudet att flytta, ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning (Boverket, 2021).

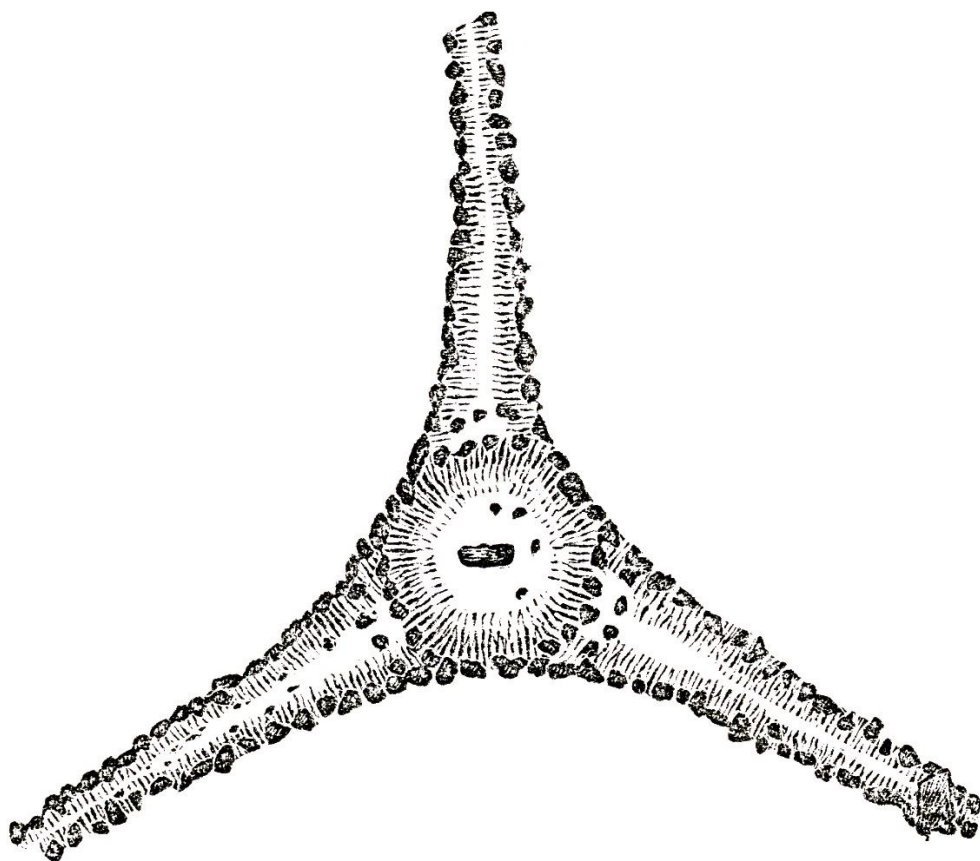
Övregårds gravfält är ett av Hallands största gravfält och på fältet finns det bland annat tre kungagravar. Det finns även flera tydliga treuddar, domarringar, stensättningar, dösar och resta stenar att skåda (Torups gästgivargård). På Övregårds gravfält finns det sammanlagt ett 30-tal olika gravar. Gravfältet var förr i tiden större, men har med åren förstörts av bland annat odling och även en del gravar har blivit övertäckta med odlingssten. Under 1920 upptäcktes det ett lerkärl i ett av rösen, men inga arkeologiska undersökningar har skett vid gravarna och därför finns det inga andra kända fynd från Övregårds gravfält (Skylt vid gravfältet). Utifrån hur gravarna är utformade bedöms de ha uppkommit någon gång under järnåldern, men utan vetenskapliga undersökningar kan man inte avgöra mer exakt när gravarna uppkom.

Övregårds gravfält. Foto: Johanna Petersson

Övregårds gravfält har fyra treuddar som är särskilt intressanta, då skånska undersökningar har visat att treuddar oftast saknar gravfynd. Treuddarna vid Övregårds gravfält är inte utgrävda, så man vet inte om det finns gåvor eller inte i gravarna. Då treuddarna oftast inte innehåller gåvor, funderar man på om de inte var gravar utan att de i stället skulle ha använts i kultiska sammanhang. Det finns en teori om att gravarna med tre armar (treuddarna) skulle representera de tre asagudarna, Oden, Tor och Frej. Sammanlagt i hela Sverige finns det omkring 1 000 treuddar.

När de döda skulle begravas under järnåldern, brändes de oftast på bål. De döda kunde också brännas i en kista, båt eller vagn. Efter att den döda hade kremerats begravdes den oftast med gåvor. Gåvorna symboliserade olika delar av den dödes liv. Gåvorna kunde exempelvis vara smycken, redskap och säd, men även djur som häst, hund, får, get och fisk kunde följa med den döde. Skicket på graven kan tolkas som en tro på att förhållandet efter döden var likt det förhållande man hade i livet (Skylt vid gravfältet).

Skiss av hur en treudd kan se ut. skiss av Oscar Montelius, 1877, Wikimedia commons

Lärrarhandledning

Syfte: Eleverna ska få fördjupade kunskaper om järnåldern. De kan fundera och ställa frågor om innehållet.

Lgr 22: Centralt innehåll: Att leva i världen - Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.

Att undersöka verkligheten - Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.

Centrala begrepp

Bofast, Gravgåvor, Förmultna, Treudd, Fornminne, Fornlämning, Trälar, Handelsmän

Förberedelse

Eleverna behöver ha förkunskaper kring järnåldern. Exempel på undervisningsmoment inför besöket är att tillsammans se de avsnitt från Arkeologens dotter som rör järnåldern. Avsnitten finns att hitta på Urplay.se. Använd tidslinjer, så att eleverna kan se hur länge de olika tidsepokerna varade samt låt dem göra jämförelser mellan olika tidperioder. Utifrån faktatexten berätta om järnåldern och ta upp de begrepp som eleverna behöver kunna. Skriv upp begreppen på tavlan i exempelvis en sexfältare. Därefter kan eleverna skriva en egen kort faktatext i egen historiebok.

Presentera Övregårds gravfält för eleverna utifrån medföljande faktatext samt berätta vilka regler som gäller på fornlämningsplatsen. Använd exempelvis bilden på en treudd i bilaga 1.

Material: Faktatext om besöksmålet, tipspromenad, pennor.

Besök på fornlämningsplats

Se cykelväg från på karta i bilaga 2. Tänk på att påminna eleverna om att det är förbjudet att flytta, ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

På Övregårds gravfält kan eleverna ges möjlighet att försöka lokalisera de tre kungagravarna och de fyra treuddarna. På de fyra treuddarna kan eleverna försöka urskilja de tre armarna på treudds graven. Då arkeologerna inte vet vad treuddarna egentligen är, kan eleverna få reflektera kring det. Använd bilden i bilaga 1 för att visa hur treudden ser ut från ovan.

Tipspromenad

Skriv ut tipspromenadsfrågorna och svarstalongerna i bilaga 3. För att kunna utföra tipspromenaden behöver eleverna förkunskaper kring järnåldern och de begrepp som rör tidsepoken. Frågor som kan ställas på plats kan vara: Hur fick människor på järnåldern tag på mat? Tror ni att det fanns affärer under järnåldern? Hur tillagade de sin mat? Hur bodde människor på järnåldern?

Referenser

Riksantikvarieämbetet. (2017). Hämtat från: <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/hjalp/>

Boverket. (2021). Fornlämningar. Hämtat från: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/kulturvarden/samordning-med-kulturmiljolagen/fornlamningar/>

Torups gästgivargård. Hämtat från: <https://torupsgastgivaregard.se/aktiviteter/kulturminnen/>

Bilaga 1

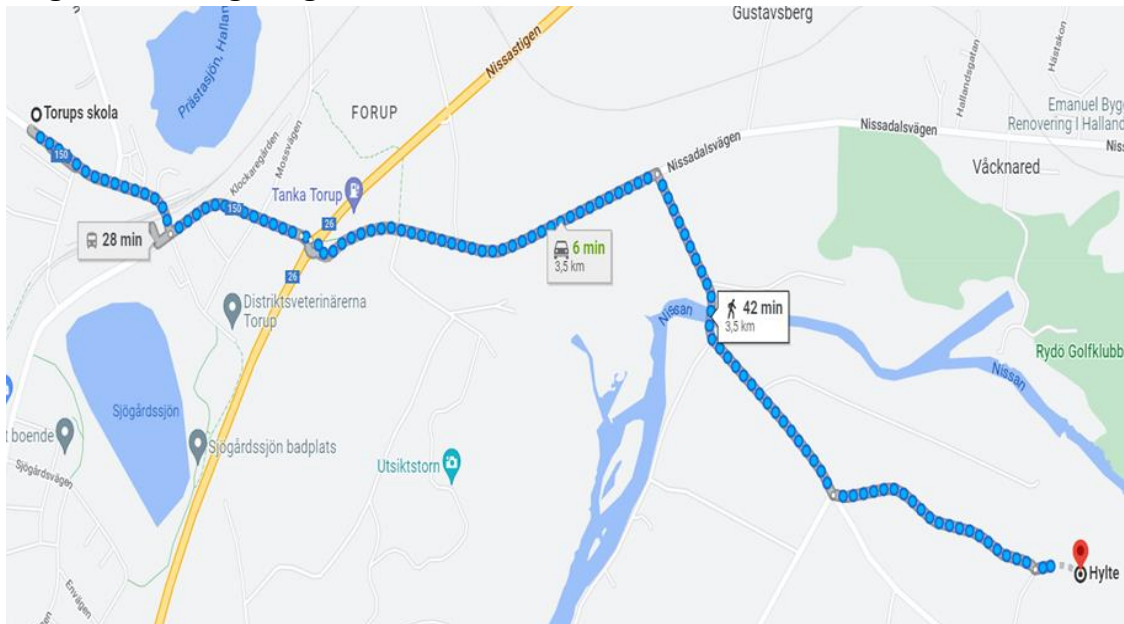
Så här kan en treudd se ut från ovan. På bilden syns två treuddar från Asigettrakten i Falkenberg. Observera att det ej är Övregårds gravfält på bilden.

Bild från Fornsök, Riksantikvarieämbetet, <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Bilaga 2

Vägbeskrivning till gravfältet

Bilaga 3

Tipspromenad

1. Övregårds gravfält

Vad får man INTE göra vid ett fornminne?

1. Besöka det och ta bilder

X. Flytta, ta bort, gräva ut, täcka över, ändra något eller skada fornlämningen.

2. Läsa, lyssna och diskutera fornlämningen.

Bild: student

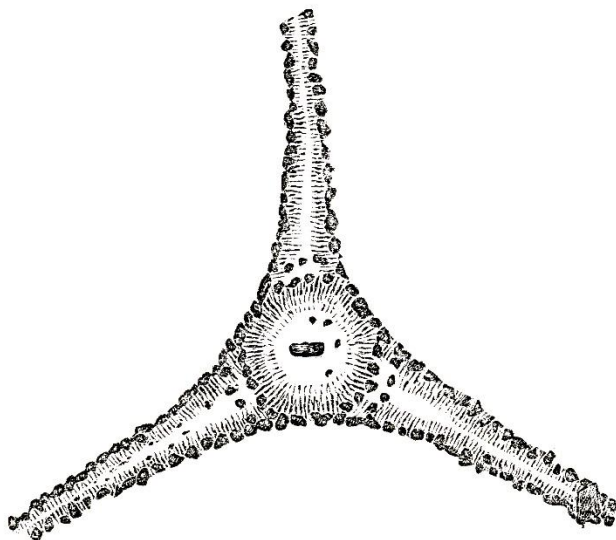
2. Övregårds gravfält

Vad heter det som syns på bilden?

1. Treudd

X. Trekant

2. Trehörning

3. Övregårds gravfält

Hur många kungagravar finns det på Övregårds gravfält?

1. 2

X. 3

2. 4

Övregårds gravfält, Foto: Lennart Lundborg, Hallands konstmuseum, bild-ID: LAJ006034, Digitalt museum.

4. Järnåldern 500f.Kr till 1050e.Kr

Vad brukar man kalla människor från vikingatiden?

1. Vikingar

X. Spanjorer

2. Tyskar

Människor på järnåldern. Illustration: Anna Fransisca Nilsson

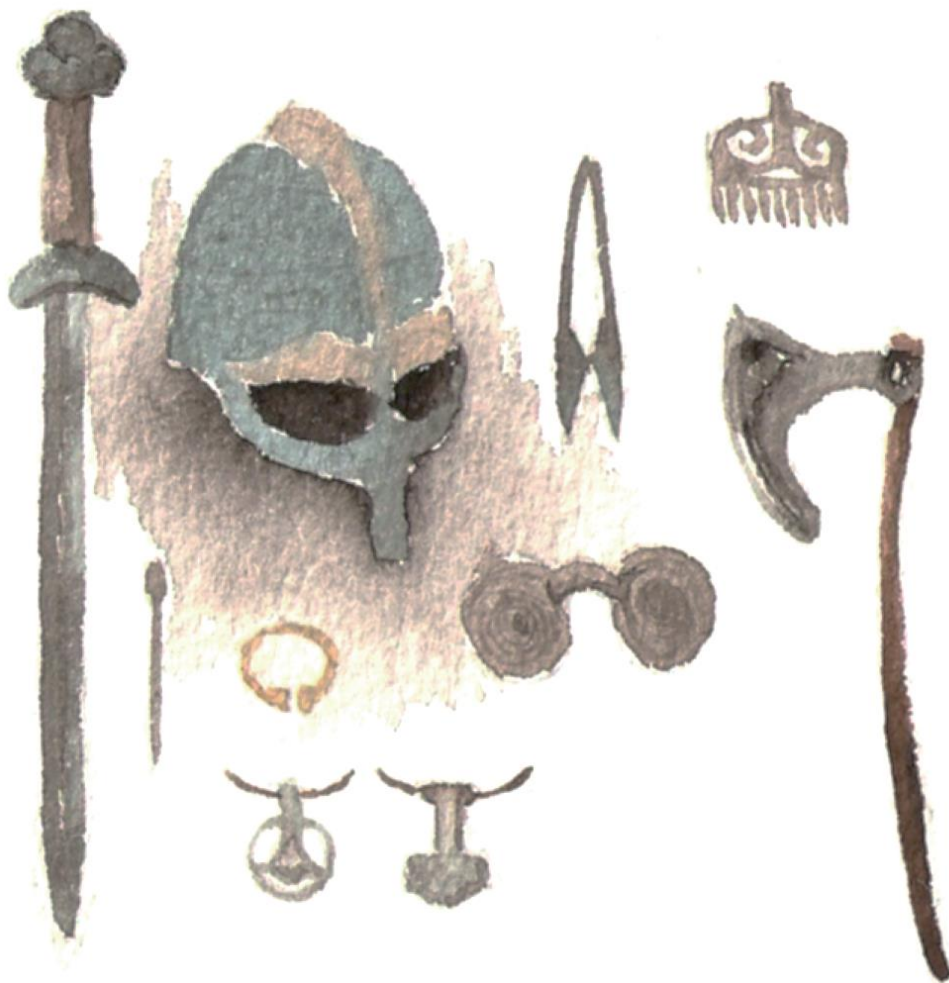
5. Järnåldern 500f.Kr till 1050e.Kr

Vad kunde döda människor från järnåldern få med sig när de begravdes?

1. Diamanter, snäckor eller pengar

X. Fotboll, böcker eller leksaker

2. Svärd, yxa, armband eller halsringar.

Föremål från järnåldern. Illustration: Anna Francisca Nilsson

6. Järnåldern 500f.Kr till 1050e.Kr

Man började använda järn och järnmalm till verktyg. Vad är järn och järnmalm?

1. Järn är ett träslag och järnmalm en buske.

X. Järn är en pärla och järnmalm en snäcka.

2. Järn är en metall och järnmalm är en bergart som innehåller järn.

Järnålderssvärd. Illustration: Anna Fransisca Nilsson

7. Järnåldern 500f.Kr till 1050e.Kr

Vilka människor betraktades som handelsvaror?

1. Handelsmän

X. Fiskare

2. Trälar

Trälar. Bild: SO-rummet, www.so-rummet.se CC BY-NC 2,5 SE

8. Järnåldern 500f.Kr till 1050e.Kr

Hur begravdes folk under Vendeltiden?

1. I hål i marken

X. I båtar tillsammans med gåvor

2. De kremerades

Drakhovud. Illustration: Anna Fransisca Nilsson

Facit Tipspromenad

Övregårds gravfält & järnåldern

1. X
2. 1
3. 2
4. 1
5. 2
6. 2
7. 2
8. X

Svarsblanketter

	1	x	2			1	x	2
1					1			
2					2			
3					3			
4					4			
5					5			
6					6			
7					7			
8					8			

Denna lärarhandledning har författats av studenter vid Högskolan i Halmstad hösten 2022. Studenterna gick sista året på programmet Grundlärarutbildning (åk F-3).

Framtagandet av lärarhandledningarna är ett samverkansprojekt mellan Region Halland - Kultur i Halland och Högskolan i Halmstad. Lärarhandledningarna har tagits fram inom ramen för Grundlärarutbildningen (åk F-3) och satsningen Expedition kulturarv – digital kulturmiljökarta för skolan. Syftet är att studenterna ska få utveckla sina kunskaper och tillämpa dem i praktiken och att skolelever i Halland ska få tillgång till högkvalitativa lärarhandledningar kring sin lokalhistoria.

Lärarhandledningarna får endast användas i undervisningssyfte.

Kontakt Kultur i Halland:

Johanna Petersson

Kulturarvsutvecklare

Johanna.e.petersson@regionhalland.se

Kontakt Högskolan i Halmstad:

Åsa Bengtsson

Programansvarig för Grundlärarutbildningarna åk F-3/åk 4-6.

asa.bengtsson@hh.se

